

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Elfenbenskusten 2010

ALLMÄNT

1. Sammanfattning av läget för de mänskliga rättigheterna

Den långvariga krisen i Elfenbenskusten har allvarligt försämrat situationen för de mänskliga rättigheterna i landet. Efter en stabiliseringsperiod de allra senaste åren har på nytt en försämring inträtt efter den akuta kris som följt på presidentvalet hösten 2010. Läget i landet hade dock stabiliserats efter att president Laurent Gbagbo och rebelledaren, numera premiärministern Guillaume Soro, i mars 2007 undertecknat det politiska Ouagadougouavtalet om fred och återförening. Det ledde till avspänning i det politiska klimatet. Säkerheten förbättrades, även i den norra, av rebellrörelsen Forces Nouvelles tidigare kontrollerade delen av landet.

Det presidentval som enligt fredsavtalet skulle hållas ägde, efter att flera gånger ha skjutits upp, till sist rum i oktober och november 2010. Enligt landets oberoende valkommission segrade den förre premiärministern Alassane Ouattara, men resultatet ogiltigförklarades av det konstitutionella rådet som hävdade att omfattande valfusk ägt rum i landets norra delar och underkände valet i flera valkretsar i norr, vilket innebar att den sittande presidenten Gbagbo förklarades som segrare. Valet hade dock certifierats av UNOCI (United Nations Operation in Côte d'Ivoire) som bekräftade Ouattaras valseger. Gbagbo har emellertid vägrat avgå trots att i stort sett hela det internationella samfundet (bland andra FN, AU, ECOWAS, EU (inklusive forna kolonialmakten Frankrike) och USA) givit Ouattara sitt stöd. Medlingsförsök från ECOWAS och AU pågår, men sanktioner har införts mot Gbagbo-sidan.

Efter valet har ett mycket spänt läge uppstått som lett till kränkningar av de mänskliga rättigheterna främst från Gbagbo-sidan. Sedan mitten av december har mer än 240 människor dödats och mer än 30 000 har flytt till

grannländerna, främst Liberia. Dessutom uppges cirka 18 000 befinna sig på flykt inom landet.

Generellt karaktäriseras situationen för mänskliga rättigheter fortsatt av övergrepp mot civila, godtyckliga frihetsberövanden, trakasserier vid vägspärrar och våldshandlingar utförda av medlemmar i försvars- och säkerhetsstyrkor.

Landets grundlag från 2000 innehåller en detaljerad katalog över mänskliga rättigheter. Det verkliga skyddet för rättigheterna är dock bristfälligt. De rapporter som upprättas av FN-missionen UNOCI visar på grova brott mot mänskliga rättigheter under konflikten. Omfattningen av allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter minskade sedan fredsavtalets ingåtts enligt UNOCI. Det saknas dock systematisk information för att jämföra och bedöma förbättringen. FN-missionens senaste särskilda rapport om läget för mänskliga rättigheter avser hösten 2006.

2. Ratifikationsläget beträffande de mest centrala konventionerna om mänskliga rättigheter samt rapportering till FN:s konventionskommittéer

Elfenbenskusten har ratificerat eller undertecknat:

- Konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter, *International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)*, samt det fakultativa protokollet om enskild klagorätt, men inte det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet (se dock avsnitt 4).
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering, *Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination (CERD)*.
- Konventionen om avskaffandet av alla former av diskriminering mot kvinnor, *Convention on the Elimination of all forms of Discrimination Against Women (CEDAW)*, men inte det fakultativa protokollet om enskild klagorätt eller det fakultativa protokollet om enskild klagorätt.
- Konventionen mot tortyr, *Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (CAT)*, men inte det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr.
- Konventionen om barnets rättigheter, *Convention on the Rights of the Child (CRC)* men inte de två tillhörande protokollen om barn i väpnade konflikter och om handel med barn.
- Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, *Convention on the Rights of Persons with Disabilities*.

- Flyktingkonventionen, *Convention Related to the Status of Refugees*, samt det tillhörande protokollet från 1967.
- Den afrikanska stadgan om mänskliga och folkens rättigheter.

Elfenbenskusten har inte undertecknat Konventionen mot påtvingade försvinnanden, *Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*).

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, International Criminal Court (ICC), har undertecknats men inte ratificerats. Landets grundlagsråd har bedömt att stadgan inte är förenlig med landets grundlag. I en deklARATION har landet dock erkänt domstolens kompetens att pröva handlingar som begåtts i landet efter försöket till statskupp i september 2002.

Elfenbenskusten har endast lämnat ett fåtal rapporter under FN:s sex centrala konventioner, senast 2002 avseende CERD och 1999 en flera år försenad första rapport under barnkonventionen. Våren 2006 annonserade justitie- och mänskliga rättighetsministern att myndigheterna avsåg vidta åtgärder för att inhämta eftersläpningen och leverera de rapporter som saknas. Någon förändring har dock ännu inte inträffat.

FN:s generalsekreterares särskilde representant för barn i väpnad konflikt besökte landet i september 2007 och uppmanade myndigheterna att vidta särskilda skyddsåtgärder för barn under genomförandet av Ouagadougouavtalet.

FN:s generalsekreterares särskilde representant för mänskliga rättigheter för internflyktingar besökte Elfenbenskusten i april 2006. Han uttryckte allvarlig oro över bristen på skydd för internflyktingar. Personer som tvingats fly från sina hem av säkerhetsskäl har varit offer för allvarliga kränkningar av såväl regeringskontrollerade säkerhetsstyrkor som av rebellgrupper och politiska ungdomsförbund, inklusive i form av tortyr och sexuella övergrepp.

FN:s särskilda rapportör för rasism och rasdiskriminering besökte landet 2004. I rapporten konstateras att Elfenbenskusten utvecklat ett multietniskt samhälle baserat på långvarig, fredlig samexistens mellan olika grupper. Under senare tid har dock politisk och ideologisk manipulation utnyttjats för att underblåsa etniska spänningar och identitet som en rot till konflikten.

I en rapport från besök 2004 av FN:s särskilda rapportör för opinions- och yttrandefrihet konstaterades att våld, osäkerhet och fruktan genom konflikten blivit en del av ivorianernas vardag. I rapporten framhölls att kampen mot straffrihet måste ges hösta prioritet. Vidare betonades behovet av en

genomgripande sanering av media, som till stor del kontrollerades av politiska partier och utnyttjades för uppvigling och politisk propaganda.

MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

3. Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Konflikten har lett till allvarliga övergrepp mot enskilda, såväl av regeringskontrollerade militära styrkor och ordningsmakt som av rebellstyrkor och milisgrupper. FN:s generalsekreterare karakteriserade i sin rapport i november 2010 situationen i landet som stabil men bräcklig. Under valrörelsen ökade antalet våldsdåd som begicks av väpnade milisgrupper.

FN-missionen liksom andra trovärdiga organisationer har rapporterat om förekomst av summariska eller utomrättsliga avrättningar, kidnappningar, försvinnanden under kortare eller längre tid, dödshot, lynchningar utan ingripanden från ordningsmakten och rån. Bilden bekräftades i generalsekreterarens rapport i november 2010. Där konstaterades att situationen var särskilt allvarlig i landets västra delar, där etniska motsättningar och förekomsten av banditgång skapade en särskilt allvarlig situation. I den södra delen av landet, som alltså hålls av regeringssidan, förekom fysiska trakasserier mot utlänningar och personer från den norra delen av landet. I norr har förekommit att medlemmar i de före detta rebellstyrkorna genom hot och våld tilltvingat sig pengar av civila, särskilt på vägarna för att släppa fram varutransporter.

FN rapporterade i början av 2011 att 247 människor dödats och 49 försvunnit i våldet som följt på andra omgången i presidentvalet i november 2010. Enligt FN:s generalsekreterare finns det trovärdiga uppgifter som pekar på att Gbagbo och hans medarbetare ligger bakom allvarliga brott mot mänskliga rättigheter efter valet och att de har hetsat anhängare till våldsaktioner. Målet har varit civila meningsmotståndare och FN:s representanter i UNOCI-missionen. Internationella brottmålsdomstolen, ICC, har meddelat att man har för avsikt att inleda en undersökning. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter skrev i slutet av december 2010 ett brev till Gbagbo där hon påminde om dennes skyldighet att skydda civila. Hon protesterade också mot att FN hindrats i sitt arbete att skydda civila och från att besöka och undersöka de åtminstone två massgravar som hon fått rapporter om skulle finnas.

Tortyr, kroppslig bestraffning och annan omänsklig behandling är förbjudet enligt grundlagen. I rapporter förekommer uppgifter om kraftigt våld och övergrepp mot misstänkta eller frihetsberövade personer som bestraffning eller för att tvinga fram erkännanden eller samarbetsvilja. I flera fall har militär eller

polis tvingat frihetsberövade personer att utföra förnedrande handlingar eller använt hot och fysiskt våld. Politiskt aktiva personer har gripits och hållits frihetsberövade och misshandlats.

FN-missionen har i princip tillträde till arrestlokaler och fängelser. År 2006 publicerade missionen en rapport om det ivorianska straffsystemet, som följts upp 2007 med en mer detaljerad redovisning av förhållandena i fängelser och arrestlokaler.

Landets fängelser håller i allmänhet en mycket låg standard och är överbefolkade. Enligt Internationella Röda Korset fanns i slutet av 2010 mer än 12 000 fångar i fängelserna, medan den officiella siffran var 6 700. Internerna lever ofta under svåra förhållanden, särskilt vad gäller brist på mat och hälsovård. Internationella rödakorskommittén och andra organisationer förser de mest utsatta fångarna med extra matransoner. I rapporterna noteras även kränkningar av mänskliga rättigheter, inhuman behandling och svårförklarliga dödsfall bland frihetsberövade.

Kvinnor har i allmänhet separata celler eller arrestlokaler men övervakas ibland av manliga vakter. De minderårigas situation är oroande. En del fängelser och arrestlokaler har inga eller bara delvis särskilda avdelningar för barn. Uppgifter förekommer om frihetsberövanden av minderåriga under längre perioder utan rättslig prövning. Det rapporteras även om sexuella och andra övergrepp mot kvinnor och minderåriga på landets fängelser. Sådana händelser leder ofta inte till anmälan och rättslig prövning. Fängelserna utgör till stor del en sluten värld där förekomsten av korruption är stor.

4. Dödsstraff

Dödsstraffet avskaffades 2000 för samtliga brott.

5. Rätten till frihet och personlig säkerhet

Konflikten har lett till godtyckliga frihetsberövanden, ofta under förevändning av misstanke om innehav av olagliga vapen, spioneri för eller infiltration i den andra parten i konflikten, hot mot rikets säkerhet eller anstiftan till uppror.

Den fria rörligheten har sedan kuppförsoket 2002 försvårats av att landet varit delat i två delar och av vägsräddningar som är vanliga både i städer och på landsvägarna. Fredsavtalet ledde dock till politisk avspänning och avskaffande av den av FN övervakade förtroendezonen mellan den södra och den norra, tidigare rebellkontrollerade delen av landet. Det ledde till ökad rörlighet mellan norr och söder och säkerheten förbättrades. Rätten till frihet och personlig säkerhet har emellertid försämrats efter presidentvalet i november 2010. Under

en tid efter valet var också landets gränser stängda. Vid flera tillfällen har utgångsförbud utlysts av Gbagbo. Säkerhetsstyrkor och polis har begått övergrepp mot civila. Sammanstötningar mellan etniska grupper har ägt rum. Se även under avsnitt 3.

Möjligheterna att resa utomlands har genom konflikten påverkats av de krav på ivorianskt ursprung som ställts för att få en ivoriansk identitetshandling, vilket krävs för utfärdande av pass. Frågan om nationalitet och ID-handlingar löstes emellertid under 2010, vilket var en förutsättning för att val skulle kunna hållas.

6. Rättssäkerhet och rättsstatsprincipen

Det finns ett ganska väl utbyggt system av domstolar med lägre och högre instanser. Dessa kan dock inte på grund av korruption sägas vara självständiga i förhållande till den verkställande makten eller samhället i övrigt.

I den norra, tidigare rebellkontrollerade delen av landet har ett fungerande rättsväsende saknats. Beslut om arresteringar, internering och straffpåföljder fattades av polis- och militära chefer i rebellrörelsen Forces Nouvelles. Fredsavtalet innebär att statlig förvaltning liksom polis- och rättsväsende ska återupprättas i norr. Fram till november 2010 hade flera domstolar återinrättats i norr. Även tullväsendet var på god väg att återupprättas i landets norra delar. Däremot hade inte statlig ivoriansk fängelsepersonal återkommit i den delen av landet.

Korruptionen är sedan länge utbredd i Elfenbenskusten. Korruption har systematiskt använts för att skapa politisk lojalitet och ekonomisk maktkoncentration. Vissa ansträngningar har gjorts för att skapa ett öppnare och mindre korrupt samhälle. På grund av krisen har dock framstegen uteblivit. Den pågående konflikten har snarare förvärrat korruptionen, medfört minskad insyn och utbredd straffrihet. På organisationen Transparency Internationals korruptionsindex för 2010 rankas Elfenbenskusten som 146 av 178 stater.

Det finns bestämmelser i lagen mot korruption. På grund av rättssystemets oförmåga att agera oberoende är lagen inte särskilt effektiv. Initiativ till vissa åtgärder har tagits, bland annat en översyn av den ivorianska korruptionslagstiftningen och ökad kontroll av och insyn i hanteringen av offentliga medel inom tull- och skatteväsendet. För att komma tillrätta med korruptionen har även ett sekretariat för god samhällsstyrning skapats inom premiärministerns kansli. Någon sammanhållen, förankrad politik för att bekämpa korruptionen finns dock inte.

Män och kvinnor är i teorin likställda inför lagen men i praktiken har kvinnor inte samma tillgång till rättsväsendet. Övergrepp mot kvinnor undgår ofta rättslig prövning.

En nationell kommission för mänskliga rättigheter under justitie- och mänskliga rättighetsministeriet (tidigare fanns ett separat ministerium för mänskliga rättigheter) aktiverades under 2007.

7. Straffrihet

I enlighet med det första fredsavtalet mellan parterna i konflikten (Linas-Marcoussisavtalet från 2003) antog nationalförsamlingen i augusti 2003 en amnestilag. Enligt denna lag åtnjuter ivorianska medborgare, oavsett om de är civila eller militärer, amnesti för brott mot rikets säkerhet och det nationella försvaret som begåtts under 2000 och 2001 samt i samband med försöket till statskupp i september 2002 av väpnade rebeller och militärer från den nationella armén. Amnestin omfattar inte ekonomisk brottslighet eller brott som innebär allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna eller den internationella humanitära rätten. Enligt Linas-Marcoussis-avtalet ska en internationell kommission tillsättas för att genomföra undersökningar i hela landet i syfte att utreda enskilda händelser och ansvarsfrågor samt göra bedömningar av insamlade fakta. Lagen förutser även möjlighet till ersättning till personer som fallit offer för sådana gärningar i samband med händelser som omfattas av lagen.

I enlighet med Ouagadougouavtalet har amnestin utvidgats till att omfatta i lagen angivna brott från september 2000 till den 12 april 2007 då en förordning om detta utfärdades av presidenten. I förordningen anges också vissa undantag, dock inte uttryckligen krigsbrott och brott mot mänskligheten. Förordningen överensstämmer därmed inte med Ouagadougouavtalet eller med de åtaganden Elfenbenskusten gjort under tillämpliga normer för internationell rätt. Under de första månaderna efter att amnestin utvidgats rapporterades att ett 70-tal personer frisläppts, flertalet i Abidjan och endast ett fåtal medlemmar av Forces Nouvelles.

Konflikten har lett till brist på rättssäkerhet, särskilt i norr, där ett fungerande rättsväsende först under 2010 börjat återinföras. Det råder utbredd straffrihet rörande brott mot mänskliga rättigheter. Det faktum att kränkningar, som begås av såväl polis och militär som vissa militanta ungdomsgrupper, inte anmäls och följs upp, riskerar också att skapa problem under den inledda fredsprocessen.

8. Yttrande-, tryck-, mötes-, förenings- och religionsfrihet m.m.

Yttrande- och pressfrihet råder enligt grundlagen och acceptans av en fri press har medfört en ökad öppenhet och samhällsdebatt. Samtidigt är medierna starkt styrda av partipolitiska ägarintressen.

Efter statskuppöversöket 2002 ålades medierna vissa inskränkningar i pressfriheten med hänvisning till patriotism och nationell enhet. Angrepp förekommer mot medier och enskilda journalister.

Pressen har under konflikten ägnat stort intresse åt våld, hat och främlingsfientlighet. Detta mönster bekräftades under höstens valrörelse och under eftervalskrisen. Den sakliga debatten uteblir ofta till förmån för sensationsartade spekulationer, ryktesspridning och intrigskapande beskrivningar av personer och skeenden. Härigenom hjälper pressen till att bygga upp och underblåsa det missnöje och det hat som konflikten lett till och som finns mellan olika grupper som strider om makt och inflytande. Enskilda medier har under konflikten även utnyttjats för att uppvigla till våld.

I början av december 2010 stoppades utländska TV-kanalers sändningar i landet. Den statliga televisionen, RTI, som utvecklats mot en roll som mer opartisk rapportör och givit de olika presidentkandidaterna utrymme (i slutspurten på den andra valomgången hölls också en direktsänd debatt mellan Gbagbo och Ouattara), har sedan eftervalskrisens början blivit ett språkrör för Gbagbosidan och är numera en viktig del i propagandan mot Ouattara och ONUCI som bland annat anklagas för att beskjuta civila.

Föreningsfrihet är garanterad enligt grundlagen och respekteras i princip av statsmakten. Det är således tillåtet att bilda politiska partier, arbetstagar- och arbetsgivarorganisationer, branschorganisationer, studentorganisationer samt religiösa organisationer och samfund. För att dessa ska få verka krävs att de är registrerade hos inrikesministeriet. Enligt grundlagen får politiska partier inte tjäna etniska eller religiösa syften. Dock är etnisk eller religiös tillhörighet i praktiken av betydelse för medlemskap i vissa partier.

Det förekommer att offentliga möten eller tillställningar, som har anmälts och godkänts i förväg, förbjuds med hänvisning till upprätthållande av den allmänna ordningen. Under konflikten har också funnits exempel på hur demonstrationer utnyttjats till uppvigling och lynchning utan att ordningsmakten ingripit, vilket lett till våldsamma sammanstötningar och dödsfall. Under eftervalskrisen har representanter för partier och grupper närstående Ouattara utsatts för våld från såväl säkerhetsstyrkor och polis som Gbagboanhängare.

Religionsfrihet garanteras enligt grundlagen och har i allmänhet respekterats av statsmakten. Det finns inte någon offentlig statsreligion men den romersk-katolska kyrkan har traditionellt favoriserats från president- och regeringshåll och ofta haft ett starkare inflytande än muslimska och andra samfund. Muslimer har klagat över att de diskriminerats, bland annat vid ansökningar om tjänster i statliga myndigheter och om identitetshandlingar samt i andra myndighetskontakter.

Efter statskuppöversöket i september 2002 var många av de personer, som av presidenten och regeringen anklagades för att stödja rebellerna, muslimer. Uppgifter finns om intrång i muslimers hem, godtyckliga frihetsberövanden, misshandel och även mord. Motsvarande uppgifter finns om behandling av kristna i den norra, tidigare ockuperade delen av landet.

9. De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

I Elfenbenskusten råder i grunden politisk mångfald och ett flerpartisystem med ett stort antal registrerade politiska partier.

Den andra republikens grundlag från augusti 2000 garanterar medborgarnas rätt att välja sina företrädare under demokratiska former. Enligt grundlagen och vallagen väljs presidenten och ledamöterna i nationalförsamlingen för fem år i taget. Presidenten har en stark position enligt grundlagen.

President- och nationalförsamlingsval hölls i oktober respektive december 2000. Presidentens mandatperiod utlöpte i oktober 2005 men på grund av konflikten kunde inga presidentval hållas. I enlighet med beslut av Afrikanska unionen (AU) och FN:s säkerhetsråd har president Gbagbos mandat utsträckts i avvaktan på nya val. Efter att flera gånger ha skjutits upp hölls presidentval hösten 2010. Enligt landets oberoende valkommission segrade den förre premiärministern Alassane Ouattara, men resultatet ogiltigförklarades av det konstitutionella rådet som hävdade att omfattande valfusk ägt rum i landets norra delar och ogiltigförklarade valet i flera valkretsar i norr, vilket innebar att den sittande presidenten Gbagbo förklarades som segrare. Valet hade dock certifierats av UNOCI som bekräftade Ouattaras valseger. Gbagbo har vägrat avgå trots att i stort sett hela det internationella samfundet (bland andra FN, AU, ECOWAS, EU (inklusive forna kolonialmakten Frankrike) och USA) givit Ouattara sitt stöd och krävt hans avgång. Ouattara betraktas av det internationella samfundet, inklusive EU, som landets laglige president. Ouattara och hans närmaste befinner sig dock på ett hotell i utkanten av Abidjan där han skyddas av cirka 800 man ur UNOCI men är under blockad från Gbagbosidan. Medlingsförsök från ECOWAS och AU pågår, och sanktioner har införts mot Gbagbosidan från EU och USA.

Parlamentets mandatperiod, som utlöp i slutet av 2005, förlängdes i början av 2006 genom en presidentförordning.

Hösten 2005 utsågs en premiärminister med centrala maktbefogenheter för att driva fredsprocessen framåt. Han ledde en övergångsregering med representanter för olika politiska partier/grupper, inklusive Forces Nouvelles, men misslyckades i uppdraget. I enlighet med Ouagadougouavtalet utsågs i april 2007 en ny samlingsregering med rebelledaren Guillaume Soro som premiärminister. Soro avgick efter presidentvalet i november 2010, men bildade på uppdrag av Ouattara en ny regering. Samtidigt utnämnde Gbagbo Gilbert Marie N'gbo Aké till sin premiärminister.

Under konflikten har stora delar av den rebellkontrollerade delen av landet styrts av Forces Nouvelles under ledning av lokala kommandanter. Rättsväsende, skolor, sjukhus och andra samhällstjänster har blivit lidande. I de södra och sydöstra delarna av landet har offentlig förvaltning, sjukhus med mera i huvudsak fungerat normalt.

EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

10. Rätten till arbete och relaterade frågor

Det har tidigare i princip inte förekommit diskriminering i arbetslivet på grund av kön, hudfärg, religion, politisk åsikt, nationalitet eller liknande. Konflikten ledde dock till en tendens att myndigheterna rekommenderat arbetsgivare att i första hand anställa ivorianer i stället för utländska medborgare. Detta skapade spänningar mellan landets invånare, vilket ytterligare underblåste krisen.

Arbetsförhållandena varierar mellan branscher och företag. För myndigheter och företag kan särskilda inspektörer ålägga en arbetsgivare att förbättra förhållandena på arbetsplatsen eller be en domstol att utdöma böter om arbetslagstiftningen inte följs. Det är emellertid vanligt att dessa inspektörer erbjuds och tar emot mutor.

Myndigheterna fastställer minimilöner som varierar beroende på vilken sektor och vilken typ av anställning det gäller. Den senaste översynen gjordes 1996. Den lägsta minimilönen sattes då till 36 000 CFA-franc (omkring 500 kronor) för en industriarbetare, vilket inte räcker för att försörja en familj. För arbetstagare gäller en lagstadgad arbetstid om 40 timmar per vecka, ersättning för övertid och en viloperiod om minst 24 timmar per vecka. Inom den informella sektorn råder ofta betydligt sämre förhållanden.

Tvångsarbete är förbjudet enligt ivoriansk lagstiftning. Dock ifrågasatte ILO:s expertkommitté i sin rapport år 2000 ett dekret enligt vilket vissa interner vid landets fångelser utan medgivande kunde ställas till privata företags förfogande för arbete.

Alla medborgare utom poliser och militärer har enligt grundlagen rätt att vara medlemmar i fackliga organisationer och förhandla kollektivt. Det finns några större, nationella fackliga organisationer. Det är emellertid endast en liten del av landets arbetstagare som är organiserade, eftersom de flesta arbetar inom den informella sektorn. Många större arbetsgivare inom den offentliga och privata sektorn är bundna av kollektivavtal. Strejkrätten garanteras i grundlagen men vissa formella krav, som förhandlingar och varsel, måste vara uppfyllda. Rätten att strejka utnyttjas ofta av landets fackföreningar och respekteras vanligtvis av myndigheterna. Det har dock inträffat att myndigheterna har upplöst strejker.

Elfenbenskusten har ratificerat ILO:s åtta centrala konventioner om mänskliga rättigheter, senast 2003 konventionerna 138 och 182 om förbud mot barnarbete.

11. Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Näringsbrist, bristfällig hygien och dåliga hälsoförhållanden är vanligt förekommande, särskilt i den tidigare rebellkontrollerade, norra delen av landet.

Av den vuxna befolkningen (över 15 år) beräknas knappt fem procent vara hiv-smittad men betydligt fler i områden som särskilt drabbats av konflikten till följd av omfattande sexuellt våld och ökad prostitution. Antalet fall av tuberkulos har ökat under senare år. Detsamma gäller barnadödligheten.

Hälsovårdssektorn kännetecknas av stora brister. Det finns stora behov av sjukvård som inte kan tillhandahållas av staten. Enligt en bedömning från UNICEF saknar mer än hälften av befolkningen tillgång till grundläggande hälsovård och tillgången är ojämnt fördelad i olika delar av landet.

Av statens utgifter går mindre än fem procent till hälsosektorn. Staten svarar för mindre än en fjärdedel av de totala hälsoutgifterna. Antalet läkare och sjukskötare per 1 000 invånare är lägre än genomsnittet för Afrika.

Enligt UNICEF ska krisen efter presidentvalet hösten 2010 ha lett till att hälften av personalen inom hälsosektorn lämnat sina funktioner av rädsla för att bli utsatta för vedergällningar. Problem har också uppstått i förmedlingen av vissa mediciner. Det gäller bland annat distributionen av en del vacciner och

HIV-bromsmediciner. Strax före den senaste krisen hade man noterat ett utbrott av gula febern som lett till upp emot 30 dödsfall. Den stora rörligheten hos befolkningen nu gör att risken för en epidemi ökar.

12. Rätten till utbildning

Myndigheterna uppmuntrar alla barn att gå i skolan och i teorin är den obligatoriska skolgången tio år. I praktiken är det många barn som inte börjar skolan och ännu fler som inte fullföljer skolgången upp till mellanstadiet.

Enligt Världsbankens databas över undervisningsstatistik och dess utvecklingsindex (World Development Indicators) börjar drygt 70 procent av barnen grundskolan medan 48 procent fullföljer skolgång på primärnivå (sex år) - bland pojkarna 56 procent och bland flickorna 39 procent. Omkring en fjärdedel går vidare till högstadiet och ungefär sex procent till högre studier.

Läskunnigheten bland vuxna var 2008 cirka 55 procent. Bland ungdomar (15-24 år) var läskunnigheten ungefär 66 procent. Bland män i den åldersgruppen var läskunnigheten 72 procent och hos kvinnor 60 procent. Det innebär en viss förbättring på senare år.

Konflikten har dock medfört att många barn, främst i de tidigare rebellkontrollerade delarna av landet, inte kunnat gå i skola eftersom skolorna varit stängda eller förstörts. Undervisningen har endast delvis kunnat upprätthållas. I den regeringskontrollerade delen har undervisningen drabbats av avbrott på grund av lärarstrejker.

Enligt UNICEF har den nya kris och de oroligheter som följt på presidentvalet hösten 2010 resulterat i att föräldrar inte vågat skicka sina barn till skolan av säkerhetsskäl. Det gäller särskilt i de centrala och västra delarna av landet där de flesta bor på landsbygden och har ganska långt till skolan. Enligt UNICEF har omkring 800 000 barn som är inskrivna i skolan inte kunnat ta sig dit sedan skolstarten i höstas. Dessutom har en del politiker uppmanat till civil olydnad vilket lett till att skolorna i nio regioner av 17 nu är stängda. Frånvaron av fungerande skolor kan bland annat leda till att barn värvas till beväpnade grupper.

13. Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard

Det rådde åtminstone inte före händelserna efter presidentvalet i november 2010 någon akut humanitär kris i landet. USAID konstaterade dock i en "Food Security Alert" den 18 januari 2011 att eftervalskrisen hämmat transportererna mellan de nordliga sädesproducerande delarna av landet och den södra delen

med bland annat femmiljonersstaden Abidjan. Består situationen är risken uppenbar att matbrist uppstår åtminstone för fattiga människor.

Det finns områden med undernäring och i norra delen av landet är dricksvattenförsörjningen ett stort problem. Konflikten har lett till som mest uppskattningsvis 700 000 internflyktingar i landet. FN:s humanitära arbete i landet har fokuserats på reintegration och skydd av internflyktingar. FN:s generalsekreterare rapporterade i oktober 2010 att 90 000 frivilligt hade återvänt till sina hem.

Den förväntade livslängden vid födelsen är enligt Världshälsoorganisationen WHO:s statistik 50 år för män och 55 år för kvinnor, vilket innebär en ökning på senare år. Andelen av befolkningen som lever under fattigdomsstrecket ökade under konflikten från 38 till drygt 43 procent, men för de senaste åren saknas data. Levnadsstandarden i landet rankades i UNDP:s index för 2010 som nummer 149 av 169 länder.

OLIKA GRUPPERS ÅTNJUTANDE AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA

14. Kvinnors rättigheter

FN:s generalsekreterare rapporterade i november 2010 att respekten för kvinnors rättigheter försämrats, med en påtaglig ökning i könsrelaterat våld, som våldtäkt, könsstympning och tvångs gifte. Samtidigt kan konstateras att kvinnors inflytande i samhället, trots diskriminering, ökar. Till detta bidrar de många aktiva kvinnoorganisationer som finns.

Antalet kvinnor i regeringsställning förblir dock lågt. I Ouattaras regering är en av de 13 medlemmarna kvinna. I den regering som Gbagbo utnämnt är sju av 34 medlemmar kvinnor. Ett tjugotal av de 225 ledamöterna i parlamentet är kvinnor.

Det vanligaste brottet mot kvinnor är våldtäkt. Det förefaller dock vara få fall av våldtäkt som rubriceras som detta. Många fall lagförs som sedlighetsbrott med betydligt mildare påföljder än fängelsestraff.

Även när det gäller äktenskapsrelaterade brott har kvinnan en sämre ställning än mannen eftersom bedömningarna ofta är olika beroende på om den tilltalade är man eller kvinna. Även om det är olagligt att tvinga någon att ingå äktenskap eller att ingå äktenskap med minderårig är sådana vanligt förekommande. Enligt uppgift är det dock endast ett fåtal sådana fall som behandlas i domstol.

Kvinnlig könsstympning är förbjudet enligt lag. Det är emellertid en allmänt utbredd företeelse. Olika undersökningar talar om att 40-60 procent av kvinnorna utsatts för könsstympning, i vissa regioner ännu fler, särskilt i norr.

En omfattande människohandel med kvinnor förekommer. Vissa uppskattningar har gjort gällande att uppemot 60 procent av de prostituerade kvinnorna i Abidjan inte är ivorianska medborgare. Vidare finns uppgifter om att ett mindre antal ivorianska kvinnor varit utsatta för människohandel och skickats till Europa och Mellanöstern för prostitution.

En utredning inleddes 2007 om misstankar om organiserad prostitution inom en del av FN-styrkan i landet, men resulterade i att misstankarna kunde avskrivas.

15. Barnets rättigheter

Konflikten i landet drabbade barnen hårt. Barn har utsatts för mord och grova kränkningar som till exempel rekrytering som barnsoldater och bortföranden, ofta relaterade till människohandel. Särskilt allvarlig är ökningen av våldtäkter och andra sexuella övergrepp med omfattande straffrihet för förövarna.

Bland internflyktingarna i landet finns en stor andel barn. Konflikten har också lett till omfattande antal föräldralösa barn och en förvärrad situation vad gäller barnens rätt till utbildning, hälsovård och tillfredsställande näring. Särskilt kollapsen av hälso- respektive undervisningssystemet i norr har drabbat barnen hårt.

I en rapport från FN:s generalsekreterare till säkerhetsrådet från oktober 2006 dokumenteras de allvarligaste kränkningarna av barnens rättigheter till följd av konflikten. I enlighet med säkerhetsrådets resolution 1612 (2005) har en särskild mekanism för övervakning och rapportering om kränkningar av barns rättigheter inrättats.

Det finns inte några tecken på att barnsoldater ingår i de regeringskontrollerade väpnade styrkorna. Barn har däremot deltagit i aktiviteter organiserade av väpnade milisgrupper som stöder presidentens parti. Forces Nouvelles åtog sig 2005 att inte rekrytera barnsoldater. Enligt en rapport, som 2007 överlämnades till FN-missionen, har 85 barn varav 27 flickor som ingått i rebellstyrkorna identifierats och överlämnats till ett nationellt program för demobilisering av barnsoldater med stöd av UNICEF och andra givare. Milisgrupper i väst har också släppt barnsoldater och 2007 omfattades 204 barn varav 84 flickor av stöd från UNICEF.

I städerna finns många gatubarn. Siffror om över 200 000 barn i hela landet, varav 50 000 i Abidjan, har nämnts i medierna. Ofta försörjer sig dessa barn på eget arbete. Vissa åtgärder har vidtagits från myndigheters och enskilda organisationers sida i syfte att ge gatubarn viss utbildning och bättre förhållanden.

Även om minimiåldern för att arbeta är 14 år har barnarbete avskaffats endast delvis, främst i den offentliga förvaltningen och i multinationella företag. Barnarbete är därför fortfarande mycket vanligt. En stor del av de barn som arbetar på kakao- och kaffeplantagerna kommer från grannländer och har lockats till Elfenbenskusten med löften om löner och bra arbetsförhållanden. För många har det emellertid inneburit arbete under mycket hårda förhållanden. Det finns uppgifter om att en del barn anställs som hemhjälp och utsätts av sina arbetsgivare för sexuella och andra fysiska övergrepp.

Samarbete har inletts med vissa grannländer för att förhindra handel med barn.

16. Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Landets befolkning består av uppemot 60 olika etniska grupper, härstammande från fem större etniska familjer: Akan, norra Mande, Krou, Voltaic och södra Mande. Generellt har landet präglats av att vara ett multietniskt samhälle genom långvarig, fredlig samexistens mellan olika grupper. Samtidigt har de större politiska partierna etniska och regionala baser. Detta har blivit tydligare under krisen. Dock blir det allt vanligare med äktenskap mellan olika etniska grupper, framförallt i städerna.

Officiellt är omkring 26 procent av Elfenbenskustens befolkning invandrare. Andelen torde emellertid vara avsevärt högre. Invandrarna kommer huvudsakligen från grannländer som Burkina Faso, Mali och Guinea. Med den politiska krisen, som bland annat har sitt upphov i begreppet ”ivoirité” och rör identiteten som medborgare i landet, har invandrares situation kraftigt försämrats. Invandrare har utsatts för olika former av trakasserier och diskriminering, även från myndigheter, och många har tvingats lämna sina hem. Myndigheterna har även vidtagit vissa åtgärder för att reglera invandringen.

Under eftervalskrisen har invandrargrupper upplevt sig som hotade. Det gäller särskilt invandrare och gästarbetare från Liberia. Enligt rykten har Gbagbo-sidan rekryterat liberianska legosoldater. Därför är andra liberianer rädda för repressalier från Ouattara-anhängare.

17. Diskriminering på grund av sexuell läggning samt könsidentitet eller könsuttryck

Homosexualitet är inte förbjudet enligt lag. Det finns samtidigt inga särskilda bestämmelser om förbud mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Det finns inga uppgifter om att förföljelse och diskriminering av sexuell läggning samt könsidentitet eller könsuttryck förekommer i samhället i någon större utsträckning. Samtidigt är det en fråga som inte diskuteras öppet och inga särskilda åtgärder vidtas från statens sida till skydd för dessa grupper.

18. Flyktingars rättigheter

Grundlagen innehåller inga särskilda bestämmelser om rätt till asyl eller flyktingstatus i enlighet med 1951 års flyktingkonvention och tilläggsprotokollet från 1967. Flyktingar har inte heller någon särskild rättslig status. Krisen ledde till som mest uppskattningsvis cirka 700 000 internflyktingar. Antalet har minskat, särskilt efter fredsavtalet 2007 som resulterade i en omfattande spontan återvandring.

Under krisen efter presidentvalets andra omgång i slutet av november 2010 har dock situationen förvärrats igen. Enligt UNICEF hade fram till mitten av januari 2011 omkring 18 000 ivorianer blivit flyktingar i sitt eget land. De flesta fanns i ett område kring staden Duékoé i landets västra del. Dessutom hade cirka 30 000 flytt till Liberia och några hundratal till Guinea och Mali.

19. Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Ivoriansk lagstiftning förbjuder att personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning överges. Många av dem lever dock på gatan och tigger ihop till mat och andra förnödenheter. Flertalet har svårt att finna arbete, utbildning eller annan sysselsättning och har även svårt att få stöd från samhället. Det finns emellertid vissa specialskolor och enskilda organisationer som gör betydande insatser för personer med funktionsnedsättning.

Ivoriansk lagstiftning föreskriver att personer med psykisk och fysisk funktionsnedsättning ska erbjudas särskild utbildning och hjälp att hitta arbete. Vidare ska det finnas särskilda bostäder och offentliga miljöer anpassade för rullstolsburna, liksom maskiner, verktyg och arbetsmiljöer anpassade för personer som har funktionsnedsättningar. I praktiken är utbudet av sådana stödfunktioner begränsat.

ÖVRIGT

20. Frivilligorganisationers arbete för mänskliga rättigheter

I landet finns ett flertal nationella organisationer för mänskliga rättigheter, såsom Ligue Ivoirienne des Droits de l'Homme (LIDHO), Mouvement Ivoirien des Droits Humaines (MIDH), Association Chrétienne pour l'Abolition des Tortures et pour le Respect des Droits de l'Homme (ACATDH), Association des Femmes Juristes de Côte d'Ivoire (AFJCI), Groupe d'Études et de Recherches sur la Démocratie et le Développement Economique et Social – Branche de Côte d'Ivoire (GERDDES Côte d'Ivoire), Collectif des Victimes en Côte d'Ivoire (CVCI) och Action Justice. Dessa har i princip kunnat verka utan restriktioner från myndigheterna, som normalt varit samarbetsvilliga och träffat organisationerna för att lyssna till dessas åsikter.

Även internationella organisationer för mänskliga rättigheter – som Amnesty International och Human Rights Watch – finns representerade i landet. De verkar i princip utan restriktioner från myndigheterna, som normalt är samarbetsvilliga och svarar på frågor om situationen i landet rörande mänskliga rättigheter. Dock har de emellanåt nekats tillträde till vissa känsliga områden och fängelser i polis- eller militärförläggningar.

21. Internationella och svenska insatser på området mänskliga rättigheter

FN-missionen i Elfenbenskusten har i enlighet med resolutioner i säkerhetsrådet, senast förnyat i resolution 1962 (2010) ett särskilt mandat att övervaka, skydda och främja respekten för mänskliga rättigheter i landet. FN-missionen utarbetar regelbundet rapporter om läget och kränkningar av mänskliga rättigheter.

Ett stort antal internationella humanitära organisationer och FN-organ som OCHA, UNDP, UNHCR, UNICEF, FAO samt Röda Korset och Rädda Barnen är representerade i landet. Normalt samarbetar landets myndigheter med dessa organ och tillåter dem att göra uttalanden om situationen rörande mänskliga rättigheter i landet. Flera av dem har gjort kritiska uttalanden där de uppmanat landet att uppfylla sina åtaganden enligt de internationella konventionerna.

Sverige har genom Sida givit stöd till humanitära och övergångsinsatser, som kanaliserats genom UNDP, UNICEF, OCHA, FAO och Rädda Barnen Sverige. Insatserna har omfattat stöd till utsatta grupper som drabbats av krisen, såsom internflyktingar, kvinnor och barn, inklusive stöd till demobilisering av barnsoldater, och ska kunna bidra till att stärka enskildas

åtnjutande av de mänskliga rättigheterna. Sida har genom Danska Flyktingrådet och UNHCR lämnat bidrag till mottagningen av ivorianska flyktingar som på grund av krisen efter presidentvalet i slutet av 2010 tagit sig till Liberia.